

Socialdepartementet

Hälsa- och sjukvårdens ansvarsnämnds yttrande över promemorian Ds 2018:17 Ändring av det kön som framgår av folkbokföringen, diarienummer S2018/03106/FS

Hälsa- och sjukvårdens ansvarsnämnd noterar att ett förslag med delvis likartat innehåll lades fram 2014 och då avstyrktes av HSAN bl.a. med hänvisning till att förslagen ansågs ha fått en alltför teoretisk utformning och att de medicinska och psykologiska konsekvenserna för de barn och ungdomar som berördes var otillräckligt analyserade. HSAN ställde sig dessutom helt avvisande till förslaget om en kategorisk rätt för alla som fyllt 15 år att utan begränsningar få ändra det kön som framgår av folkbokföringen och därmed få en ny identitet. HSAN ansåg att en viss uppmjukning av åldersgränsen 18 år kunde övervägas, men att en sådan förändring borde genomföras med försiktighet och inom ramen för nuvarande regelsystem, dvs. med krav på viss utredning om bakgrunden till ansökan inklusive sakkunnig information och rådgivning.

Det nu framlagda förslaget har bearbetats i olika delar varvid en del av nämndens tidigare synpunkter tillgodosetts helt eller delvis. Bl.a. noteras att det enligt det nya förslaget ska göras en saklig prövning av ansökningar om upprepade ändringar av folkbokföringen.

De allvarligaste invändningarna som tidigare framfördes kvarstår emellertid. Även enligt det nya förslaget kan vårdnadshavare ansöka om ändring av könet för barn mellan 12 och 15 år, och unga som fyllt 15 år kan själva ansöka om ändring. I dessa fall görs då endast en formell prövning hos Skatteverket innan ansökan bifalls. Enligt nämndens mening är detta otillräckligt för att garantera att ändringen alltid är till barnets eller den unges bästa.

Nämnden anförde i sitt tidigare remissvar beträffande SOU 2014:91 vidare bl.a. följande. "HSAN vill inte ifrågasätta att det kan finnas ett behov av viss uppluckring av den nuvarande 18-årsgränsen för att ge ökat utrymme för hänsynstagande till individuella omständigheter, även om 15 år förefaller vara en väl låg ålder för ställningstaganden av detta slag. Enligt ansvarsnämndens mening bör emellertid ett beslut om ändrad könstillhörighet förutsätta att skälen för den begärda ändringen är utredda och noga övervägda av såväl den unge som

vårdnadshavaren. Det bör inte komma i fråga att vidta en sådan åtgärd som ändring av det juridiska könet innan den sökande fått tillfälle att tala igenom situationen med en medicinskt och psykologiskt sakkunnig med särskild erfarenhet och kompetens inom området. Det är kanske först i samband med en sådan genomgång som arten av den sökandes problem kan klargöras och råd ges om fortsatta åtgärder och eventuell behandling. Detta är särskilt viktigt när det gäller mycket unga personer med begränsad livserfarenhet vilka kanske inte kan överblicka alla framtida konsekvenser av att handla på det ena eller andra sättet. HSAN anser därför att en uppmjukning av åldersgränsen bör ske inom ramen för nuvarande system så att det skapas så goda garantier som möjligt för att ett beslut om ändring av det juridiska könet är välgrundat och till den unges bästa och inte förestavas av andra mindre hållbara motiv.”

Nämnden anförde vid sitt tidigare remissvar vidare att även förslaget om att vårdnadshavaren, utan någon föregående utredning ska ha rätt att ansöka om ändrad könstillhörighet för ett barn som fyllt 12 år, ingav betänkligheter då inte alla vårdnadshavare har de personliga egenskaper som krävs för att fatta ett sådant beslut för sitt barn.

Nämnden vidhåller denna inställning. Det innebär att nämnden inte kan tillstyrka förslagen i de delar som innebär att ingen saklig prövning ska göras vid den första ansökan trots att den sökande är under 18 år.

Nämnden har inga övriga synpunkter på promemorian.

Beslut om detta yttrande har fattats av Susanne Billum, ordförande, samordnaren för patientsäkerhetsfrågor Eva Estling, ombudsmannen Annica Jansson, överläkaren Martin Rödholt, legitimerade sjuksköterskan Ann-Louise Custerson, f.d. riksdagsledamoten Eva Bengtsson, f.d. riksdagsledamoten Ulrik Nilsson, legitimerade läkaren Mats Erlandsson och särskilda utredaren Johan Edstav. Juristen Christian Mallengren har föredragit ärendet.

Susanne Billum

Christian Mallengren